

Ако си позволя една още по-едра спекулация, у Димов нямаме съединяване на възвишеното и гротескното, нито на сериозното и всекидневното.²⁴ Тези проекти са останали назад и встрани. Почточно – първият у нас се реализира чрез повестите на Блъсков и Друмев, а и в „Под игото“ на Вазов. Вторият, класически реалистичният тип роман, няма време да се появи на български. Българският роман по спешност преминава от „неистовата словесност“ направо в модернистичния роман, като успява да създаде дори такива хибриди от авантюрен и модернистичен роман като „Роби“ на Страшимиров. Но като масова култура неистовата словесност е била междувременно сменена от зародилия се булеварден роман. И демократично настроените български автори от епохата на развития модернизъм създават едни мулати от булевардност, роман на идеите (в неговата ляворадикална версия) и колониална атмосфера.

Никола Георгиев ще си позволи да иронизира стиловите възможности или по-скоро висоти на „Тютюн“.²⁵ „Нищият стилроман“ – това определение би било обидно за много други произведения от българския училищен канон. Но не и за това. Защото да се иска от Димов стилово разнообразие или дори стилова игра е фундаментална грешка на читателската стратегия. Димов показва способност да употреби различни стилове много малко и то най-вече тъкмо в „Тютюн“. Навсякъде стиловата монолитност определя Димовото писмо. Да се търси у него нещо извънредно по отношение на стила е равносилно на това да се търси стилова иновативност в „Сага за Форсайтови“ или в романите на Арчибалд Кронин.

Стилът на Димов гарантира само височина. Височина, която стига до фалцет.

Проблемът с романите на Димов е, че чрез тях две ключови понятия за романовия канон на модерността – „високо“ и „реалистично“ – са подкопани из основи. Признавайки му място в списъка на канона, българските литературни институции още веднъж си отрязват възможността за изравняване с европейските понятийни стандарти. Както и способността да рефлектират върху тях.

Цитирани източници:

Бенц: Димитър Димов, „Поручик Бенц“, 4-то изд., София, „Български писател“, 1987.

Души: Димитър Димов, „Осъдени души“, 4-то изд., София, „Български писател“, 1968.